הבתים (לעיל דף לו.) הגודרות אין להן חזקה ה"מ לאלתר אבל לאחר ג' שנים יש להן חזקה וה"ל כגון שהחזיק בו ג' שנים או בקטן המוטל בעריסה דיש לו חזקה לאלמר או בעבד שלא ראה אומו

בעדים זה המערער בביתו של זה:

רצונך השבע ועול. רבותה היה

דקא"ל האי מחזיק למערער שהרי

פטור לגמרי זה המחזיק מכל

שבועות שבעולם °דקי"ל אין נשבעין

על העבדים בשבועות (דף מב:)

ואינו מחויב בשבועה כלל וגם זה

התובע אין שבועה מועלת לגבות

מזה דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין אם לא מרצונו של זה

שמטיל עליו שבועה לישבע וליטול:

ונשבע. זה התובע: אינו יכול. זה

המחזיה לחזור בו ולומר משטה הייתי

בך שהרי פטור הייתי וגם לא

דחין אדם נשבע ונוטל ולא הקניתי

לך בקנין לתת לך העבד אם תשבע

עליו אלא כיון דעל פיו נשבע ובלוואתו

לריך לתת לו העבד דכיון דהטיל עליו

שבועה הא הימניה בשבועה וכמאו

דאודי ליה שהוא עבדו של זה הנשבע

דמי. והאי דנקט עבדי גנבת רבותא

נקט דלא מיבעיא שאר מטלטלין

שהנתבע חייב שבועה כדי שלא ישלם

והוא הופכה על שכנגדו דלא מצי

הדר ביה ולמימר אשבע אני ואפטר

אלא אפי׳ עבדים דלא שייכא בהו

שבועה כלל אפ״ה כיון דהשביעו לא

מלי הדר ביה: נאמן עלי אבא.

להיות דיין. אבא פסול מן התורה

לדוננו לא לזכות ולא לחובה כדנפקא

לן בסנהדרין (דף ס:) מלא יומתו

לבות וגו׳ם: שלשה רועי בקר. שאינן

בקיאין בדין. ורועי לאן לא נקט משום

דרשעים נינהו דסתם רועי בהמה דקה גזלנין נינהו ופסולין לכל דין

שבעולם יו אבל אבא ואביך כשרין מיהא לדינין של אחרים: יכול לחזור

בו. דדברים בעלמא בלא קנין הוא דקא"ל: וחכ"א אינו יכול לחזור

בו. וה״ה לגבי שבועת התובע שנשבע על העבד ונוטל דבתרוייהו

אע"ג דלא הוי דינא הכי כיון דקיבל עליו אינו יכול לחזור בו.

עו א מיי׳ פ״ו מהלכות

עו א תייי פיין תהכנת סנהדרין הלכה ג ועי בכ"מ סמג עשין זו טור ושו"ע חו"מ סיי כב סעיף ג: עח ב מייי שם הלכה ב ועי

ק. עם ג מיי' פי"א מהלי מלוה הלי ח [ופי"א מהלי זכיה הלכה יג] סמג

עשין לה טור שו"ע חו"מ סי

עשין נה טור שוייע חוייע מייע מק קו סעיף א [וטור שוייע חויית סיי רמח סיין: פ ד ה ו מיי פייג מהלי עדות הלי ד ה סמג לאוין ריד טור שוייע חויית סיי לג סעיף ב [וכרב אלפס עוד

בסנהדרין פ"ג דף רסג]: בא ז ח ט מייי שם פי"ד הלכה ב סמג לאוין רטו

מוש"ע שם סעיף יג וסימן

לה סעיף יג [וברב אלפס

:וסד

בכ"מ טוש"ע שם סעיף

א) סנהדרין כד., ב) וב"ה ח) פנהדרץ כד., כ) [ב"ק יל:], ג) [ערכין יז: ע"ש],
ד) [דברים כד], ה) [ע" פנהדרץ כה:], ו) [נ"ל לפני ד"ה פיתח], ו) [נע"ע תום" גיטין כג. ד"ה הוא הדין],

גליון הש"ם

רשב"ם ד"ה רצונך רשב"ם ד"ה רצונך כוי הקצרים. עי משבעין על העברים. עי משכ"ס לעיל לף לג ע"ל ל"ה לקוחה: שם ד"ה ור"נ אמר כו' דאין בע"ח חומך. ע" תוס' יכמות לף לט ע"ל ל"ה מני:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה שלישי וכו׳ כגון בן חנוך בן ראובן כשר להעיד בימואל: (ב) ד"ה נהצל וכו' שלישי לראובן הראשון הס"ד: (ג) תום' ד"ה הכי גרסי׳ וכו׳ דברי הכל יכול לחזור בו והכא במי אע"ג יכול נחזור בו והכח במי מע"ג כל"ל ותיבת היה נמחק: (ד) בא"ד שעדיין לא נשבע הוי כמו קודם וכו' מיהדר קא הדר ביה אלמא:

מוסף רש"י

נאמן עלי. להיות דיין, אבא. פסול מן התורה לדונני, לא לוכות ולא לחיוב, לדוני, נה נזכות ונה נחיוב, דנפקא לן מלא יומתו אבות על בנים (טוהדרין בד:). גובין. חוב, מן העבדים (ב"ק יא:). עד שלא נסתמא. סומא פסול לעדות דבעינן או לאה (ערכין יז:).

מוסף תוספות

א. ונשבע בוא"ו גרסינז. א. ונשבע בוא"ו גרסינן. לענ"ל נ"ת לר. ולא גרס נשבע בלא וא"ו דמשמע שבע"כ ישבע. מוס' נ"ת לר. ב. דכל שאמר לו רצונך השבע וטול, הרי רצונך השבע וטול, הרי גמר עליו את הדין, וכאילו אמר לו בי"ד בגמר דין, ישבע וצא תן לו. רשנ"א. ועיין רשנ"א נ"מ לר. נאריכות. ג. דקסבר מר בר רב אשי דאב ובנו כיון דשני דורות נינהו. שני בר רב אשי דאב ובנו כיון דשני דורות נינהו, שני בראשון, והו"ל ברא לאבא דאבוה שלישי בראשון, ואסיקנא לית הלכתא כמר בר ר' אשי, אלא אב ובנו כיון שאין אחר מפסיק ניניהם ראשון בראשון ניניהם ראשון בראשון ראבא שני בראשון ופסול. עצמה נאמנת להביא גיטה (עיי' גיטין כג:). תוס' הרא"ש גיטין כג.

אסה נססו לי במסנה. ונאמן הוא בטענה זו. ואע"ג דאמרן בחזקת הב" גרסיגן ונשבע אינו יבוד דחזור בו. א פירוש אם נשבע ככר אינו יכול לחזור בו אבל אם לא נשבע יכול לחזור בו כדאמרי׳ בזה בורר (סנהדרין דף כד: ושם) מחלוקת לאחר גמר דין אבל לפני גמר דין דברי הכל (ג) היה יכול לחזור בו והכא

אע"ג דאמר השבע וטול יכול לחזור כיון שעדיין לא נשבע הוי (ז) קודם גמר דין וכן משמע בריש המפקיד (ב"מ דף לד: ושם) אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם מהו מי אמר מיהדר ביה אלמא דיכול לחזור בו דהוי כמו קודם גמר דין והא דאמר בריש שבועת הדיינין (שבועות דף לע. ושם) ואם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד אומר רבינו תם היינו שמסלקין אותו כדי שיתבייש מלחזור בו אבל אם רוצה לחזור ולבא לב"ד ולישבע הרשות בידו אבל קלת קשה מנא ליה הא דקאמר הכא דהסבר הלכה כחכמים דלמא סבר דלפני גמר דין מחלוקת אבל אחר גמר דין דברי הכל אינו יכול לחזור בו אבל רש"י פירש אם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד דשוב אינו יכול לחזור בו והכא גרם נשבע בלא וי"ו שישבע בעל כרחו וההוא דריש המפקיד (ב"מ דף לד: ושם) דקאמר מי אמרי׳ מיהדר קא הדר ביה אע״ג דאינו יכול לחזור בו מ"מ כיון דדעתו לחזור ובעי לאטרוחי בי דינא לא מהני ליה כפילא דכה"ג אמר התם אבל לפירוש זה לא אתי שפיר דפסיק בשמעתין ככל הני דשלח ר' אבא וא"כ אפי׳ קודם גמר דין אינו יכול לחזור ובזה בורר מסקינן דלפני גמר דין יכול לחזור בו אם לא שנאמר הכא אפי׳ קודם שבועה חשיב גמר בין כי אמר רצונך השבע וטולב:

בר בר אשי מכשר באבא דאבא. וא"ת והלא אפי׳ שני בשני אמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כח. ושם ד"ה רב) דפסול וכ"ש זקנו ויש לומר דאבא דאבא כשר טפי דאיתפלג דרא: דית הלבתא כמר בר רב אשי. פירש נקונטרס דאפי׳ עד סוף כל הדורות פסול ואין נראה לר״י כיון דאתפלג דרא כ״כ: פיתח ונסתמא פסול. ואע"ג דגבי גט מכשירין שאם היה בשעת כתיבה פיתח יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם לאחר

תיובתא

שנסתמא שאני התם דאקילו רבנן להכשיר אפילו אשה וקרובים" ד:

אתה נתתו לי במתנה רצונד השבע ומול ונשבע אינו יכול לחזור בו מאי קא משמע לן תנינא שאמר לו נאמן עלי אבא נאמן עלי אביך נאמנין עלי שלשה רועי בקר רבי מאיר אומר יכול לחזור בו וחכמים אומרים באתן יכול לחזור בו הא קא משמע לן דבאתן לך מחלוקת והלכה כרברי חכמים: שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא יהלכה גובין מן העבדים ורב נחמן אמר יאין גובין שלח ליה ר' אבא לרב יוסף בר חמא יהלכה שלישי בשני כשר רבא אמר האף בראשוז מר בר רב אשי אכשר באבא דאבא יולית הלכתא כמר בר רב אשי שלח ליה רבי אבא לרב יוסף בר חמא היה יודע לו בעדות קרקע עד שלא נסתמא ונסתמא פסול ושמואל אמר כשר אפשר דמכוין מצרנהא אבל גלימא לא ורב ששת אמר אפי' גלימא אפשר דמכוין מדת ארכו ומדת רחבו אבל נסכא לא ורב פפא אמר אפי' נסכא אפשר דמכוין מדת משקלותיו מיתיבי מיהיה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פיקח ונתחרש פיתח ונסתמא שפוי ונשתמה פסול יאבל היה יודע לו בעדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו פיקח ונתחרש וחזר ונתפקח פיתח ונסתמא וחזר ונתפתח שפוי ונשתמה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל "כל שתחלתו או סופו בפסלות פסול תחלתו וסופו בכשרות כשר

ומשני הא קמ"ל ר' אבא דאמר השבע ואתן לך דאין יכול לחזור בו דהתם נמי באתן לך פליגי שהנתבע אומר לתובע נאמן עלי אבא נשבע שאם יחייביני אתן לך ואפ״ה אמרי רבנן דאינו יכול לחזור ויתן דהיינו דומיא דר׳ אבא דלאחר שנשבע זה אין יכול לחזור בו אלא יתן דכרבנן דהתם ס״ל וכ״ש היכא דקאמר תובע נאמן עלי אבא ואביך שאם יפטרוך מחול לך דכ"ע מודו אפי' ר"מ דאין יכול לחזור בו שהרי מוחזק ועומד ומחילה דאידך כקנין דמי ואיכא למ"ד התם במחול לך מחלוקת אבל באתן לך דברי הכל יכול לחזור בו הלכך אצטריך ר' אבא לאשמועינן דבאתן לך פליגי. והלכה כדברי חכמים אע"ג דמסתבר טעמא דר"מ: גובין מן העבדים. בעל חוב שמת גובה מעבדי יתומים דכמקרקעי דמי. ובהא לחוד הוא דלית הלכתא כר׳ אבא ולקמן [ע"ב] מתרלינן לה ואמרי׳ הכי קתני אין גובין וכן אמר ר"ג: **ור"ג אמר אין גובין.** דנהי דאתקש לקרקעות כדכתיב (ויקרא כה) והמנחלמם ה"מ לדברים הכתובים בתורה כגון לקנותן בכסף בשטר ובחוקה ושלא לישבע עליהן ושאין בהן אונאה אבל לענין ב"ח כמטלטלי דמי °דאין ב״ח סומך אלא על קרקעות שאין יכולין ליאבד ולא לווז ממקומן אבל אעבדים לא סמכא דעתיה הלכך לא משמעבדי ליה: שלישי כשר. להעיד בקרובו שני כגון בן חנוך (6) שכשר להעיד בימואל בן שמעון דבנו של חנוך שלישי לראובן וימואל בן שמעון שני הוא וראובן ושמעון ראשונים אבל שני בשני פסול כגון בן ראובן לבן שמעון כדנפקא לן בסנהדרין נכח. מלא יומתו אבות על בנים דבנים להדדי נמי מיפסלי אבות היינו ראובן ושמעון ובנים היינו חנוך וימואל אבל שלישי בשני לא אשכחן דפסול ומשום דאיכא למ"ד בפרק זה בורר בסנהדרין [שם] דשלישי בשני פסול להכי אלטריך למימר הכא דכשר: רבא אמר אף בראשון. כגון בנו של חנוך בן ראובן מעיד לשמעון אחי ראובן. והכי הלכחא מדאמרי לקמן וקכט.] מוסיף הוא ומדפסיק לקמיה ולית הלכחא כמר בר רב אשי מכלל דהלכחא מיהא כרבא: באבא דאבא. שיעיד הבן לאבי אביו כגון בן חנוך מעיד לראובן דהיינו שלישי (3 בראשון: **ולית הלכתא כמר בר רב אשי.** דבני בנים ובני בני בנים עד אלף דורות לא יעידו לאבותיהם דבן ירך אביו הוא: היה יודע. אדם לחבירו בעדות קרקע עד היכן היא שלו והשיגו את גבולו והביא את זה ועד אחר עמו להעיד עליו אע״פ שהיה יודע יפה בעדות זו קודם שלא נסתמא בעיניו שעדיין לא היה סומא ועכשיו בשעת עדות נעשה סומא שכהה מאור עיניו פסול להאי עדות דמאומד הדעת אינו יכול להעיד עד כאן מחום פלוני ולא נחוש לעדותו. ויש לשונות אחרים בהאי נסתמא דלא מפרשי לשון עורון עינים וכולן הבל: דמכוין מצרנהא. שיודע לכוין המצרים שיש לו סימנין בשאר שדות הסמוכין לד' רוחותיה: אבל גלימא. טלית או בגד אינו יכול להעיד עליה אחר שנעשה סומא דאמדה לא סמכינן שהרבה טליחות מדתן שוות: נסכא. חמיכת כסף או זהב: ונעשה החנו. ונעשה פסול לעדותו בכך כדאמרינן בסנהדרין בפרק זה בורר (דף מ:): פיסח. עיניו פקוחות שרואה יפה: שפוי. חכם: 10 ונסחרש. מחמת חולי היינו נמי נשתטה דחרש דומיא דשוטה. א"נ נשתתק מחמת חולי והתורה אמרה מפיהם ולא מפי כתבם. וראשון נראה בעיני עיקר דאי בנשתחק מיירי פשיטא כיון דאינו יכול להעיד בפיו אין עדותו עדות ולא הוה ליה למיתנייה בהדי הנך שיכולין להעיד אלא שפסולין מחמת דבר אחר והאי לאו פסול עדות אית ביה אלא שאין בו כח להעיד: ומחה בחו. דהיינו קרוב ונתרחק וכגון שאין לו בנים הימנה כדתנן בפ' זה בורר (שם): וחור ונספסח. שחזר מאור עיניו: כל שסחלחו. ראיית המעשה: או סופו. שעת הגדת עדות: בפסלות. כלומר כל שתחלתו בפסלות שעת ראיית העדות והשתח סופו בכשרות פסול דמעיקרא לא היה ראוי לעדות זו וקרא כתיב (ויקרא ה) והוא עד או ראה דבשעת ראיית המעשה יהא ראוי לעדות זו: או סופו. אע"פ שתחלתו בכשרות: מיובחה

רבינו גרשום רצונך השבע שלא מכרת לי וטול אינו יכול לחזור . ולא משלמין מאחר שזה קיבל עליו שישבע התובע ן בי כיו ל שבכ ייינובנ ויטול אין יכול לחזור בו: מאי קמ״ל תנינא נאמן עלי . להעיד עליו ונאמן עלי ג׳ להעיד עליו ונאמן עלי ג' רועי בקר לדין זה אע״פ שאין מומחין הואיל שקיבל עליו. ר' מאיר אומר יכול לחזור בו האי מוחזק אע״פ שדנו הואיל שאין ראויין. וחכמים אומרים אין יכול . לחזור בו משעה ועשו מעשה. אלמא דהאי נמי מאחר שנשבע זה אינו יכול לחזור בו ומאי קמ"ל: הא קמ"ל. דקא מיבעיא במסכת סנהדרין על מהבעיא במטכת טנוח דין על מחלוקת דר' מאיר ורבנן באתן לך פליגי. אבל השבע באון כן פליגי, אבל השבע ויהא מחול לך דברי הכל אין יכול לחזור בו או דלמא איפכא. ומסקינן הלכתא באתן לך מחלוקת. והלכתא כדברי חכמים דאמרי אינו דאמר השבע וטול לך הוא. ואצטריך למימר . דהלכה כחכמים: הלכה גובין מן העבדים. שאם הניח אביהן של יתומים עבדים גובה בעל חובו של אביהם את חובו מן העבדים

כי היכי דהוי עביד מן כי היכי זוווי עביי בן הקרקע ולא מצו למטען ליה מטלטלי שבק אבון דמי: הלכתא שלישי בשני כשר. כגון ראובן ושמעון . הם בניהם היינו ראשונים וום בניחם היינו שניים ובני בניהם היינו שניים ובני בני בניהם היינו דור שלישי של בן ראובן ודור שלישי של בן שמעון ודור שלישי של בן ראובן מותר להעיד לדור שני של בן שמעון: ורבא אמר אף שמעון עצמו דהיינו ראשון . אע״פ שהוא קרוב לאביו. ובאחא דאבא שאדם יעיד לאחי אביו: ולית הלכתא כותי׳. דקרוב ליה טפי: ונסתמא פסול. להעיד לו משום דעכשיו אינו יודע להראות עדותו באיזה מקום מגיע תחום קרקע שלו: ושמואל אמר כשר. אפשר כך וכך סימן מצר פלוני כך: אבל גלימא לא. אם היה מכיר בגד של חבירו קודם מדת ארכו ורחבו. שאמר אני יודע שכד היה ארכו . ורחבו ונמצא כדבריו. וכז מיתיבי היה יודע כו' קא תני

מיהת פיתח ונסתמא פסול להעיד שום עדות ותיובתא